

Erasmus+

Organiser: Cooperation Fund Foundation

Study visit to Poland

June 8-12th, 2015

Contacts:

Ms Agnieszka Luck, FFW, mob: +48 604 110 756

Ms Izabela Kowalska, FFW, mob: +48 509 344 519

Participants

Estonia: Evelin Silla, Anu Vaagen, Kalle Toom

United Kingdom: Joanna Surowiec; Torjus Abusland

Slovenia: Igor Leban; Teja Žagar; Saša Grašič

Poland: Agnieszka Luck; Izabela Kowalska; Anna Jankowska

Accommodation: Hotel IBIS Warsaw Old Town

Adress: Muranowska 2, Warsaw

Poola kutseharidus – *Positively Surprising*¹

Eellugu

Olles kutsehariduses tegutsenud paarkümmend aastat, on mul olnud arvukalt võimalusi tutvuda teiste riikide kutsekoolide ja kutsehariduse korraldusega. Kogu selle aja jooksul on Poola jäänud suhteliselt kõrvale – minimaalselt infot koostööst ja kutsehariduse korraldusest, üksikud kohtumised nende kutsehariduse esindajatega, mitte ühtki külastust.

Nii haarasin hea meelega SA Innove pakutud võimalusest kaasa lüüa poolakate algatatud projektis kutsehariduse kvaliteeditagamisest (www.esqa.eu). Ootasin päris suure huviga üsna projekti algul – juunis 2015 – toimunud õppevisiiti Poola. Enne seda tuletasin meelde oma napid teadmised Poola kutseharidusest: a) põhikooli järel tehtava haridustee valiku osas on Poola Euroopa keskmik – pooled põhikoolilõpetanud lähevad kutsekooli ning teine pool gümnaasiumi; b) paari aasta tagusel kohtumisel väitsid poolakad, et neil on väga tugev õpipoisiõppe süsteem (see on praegugi üks Euroopa Liidu prioriteete noorte hariduse vallas). Mõlemad väited olid mu jaoks raskesti usutavad ning kahtlustasin seal mingit statistilist või muud „konksu“.

Õppevisiidil osalejad olid Eestist Anu Vaagen Luua Metsanduskoolist, Evelin Silla SA-st Innove ja Kalle Toom Räpina Aianduskoolist ning partnerite esindajad Sloveeniast ja Ühendkuningriigist (muuseas Ühendkuningriigi esindajatest oli üks norrakas ja teine poolatar). Meid võttis vastu projekti juhtpartner SA Fundusz Współpracy (Koostööfond) Agnieszka Luck'i juhtimisel. Vahemärkusena, et Fundusz Współpracy on SA Innove ja selle eelkäija SA Eesti Kutsehariduse Reform sõsarorganisatsioon, mille eesmärgiks on toetada kutsehariduse arenguid Poolas.

---

¹ ... nagu Eesti kui turismisihtkoha [tunnuslause](#)

Visiidi eesmärk oli tuttavaks saada kutsehariduse korraldusega Poolas ning vaadata, mida tehakse õppe kvaliteedi tagamiseks erinevates Varssavi koolides.

Koolid

Alustasime koolidest. Koolid tegutsevad kompleksidena, millesse kuuluvad eri taseme kutse-koolid (üldjuhul kutsepõhikool ja kutsekeskkool ehk tehnikum) ja üsna tüüpiliselt ka gümnaasium (mis vastab meil põhikooli kolmandale astmele ehk 7.-9. klassile) või täiskasvanute gümnaasium. Põhiosa kutseõppuritest on noored – põhikooli lõpetanud. Keskhariduse omandanutele on samuti mõnedes koolides õppekavu, lisaks korraldatakse neile kvalifikatsioonikursusi (kursus lõpeb kutsega). Kutseõppe õppekavas on 1-3 kutse-kvalifikatsiooni, mille kohta tehakse eksam vastava osa lõppedes (õpilane saab sertifikaadi). Kvalifikatsiooni saamiseks tuleb saavutada ka vajalik haridustase (üldjuhul keskharidus), mille järel saab kutse- ja haridusalaste kvalifikatsioonide omandatust tõendava diplomi.

Seega õpingute ülesehitus on väga kaasaegne ning üllatas kompleksne lähenemine kogu koolikorraldusele. Üllatas ka koolikompleksi, kus kutse- ja üldhariduse pool sõbralikult koos toimetasid, visuaalne külg – Eesti mõttes veidi vana ja väsinud nii oma hoonete-ruumide kui sisseseade ning väga traditsiooniline kogu õhkkonna ja inimeste hoiakute poolest. Koolis toimub eelkõige õppe-kasvatustöö ning õppeala juhtimise fookuses on metoodiline ja didaktiline arendustöö. Koolis püütakse anda noorele inimesele võimalikult põhjalik ettevalmistus lõpetamisele järgnevas tööelus või edasiõppimiseks. Väga rõhutatakse õpilaste saavutusi ja ollakse oma kooli üle väga uhked. Rahvusvaheline koostöö on valdavalt Saksamaa suunal, võib-olla ka sellest tulenevalt on nii koolide kui kesktasandi asutuste töötajate inglise keele oskus pigem harv nähtus.

Poola ja haridussüsteem

Poola on Euroopa mõistes suur maa – 38,5 miljonit elanikku, 322,5 tuhat km², 122 inimest/km², neist 97,6% poolakad. Hariduskorraldus põhineb regioonidel – Varssavi on Masoovia vojevoodkonna keskus. Masoovia vojevoodkonnas on ca 900 tuhat õpilast, 97 tuhat õpetajat, viis piirkonda pluss Varssavi rajoon. Vojevoodkond otsustab kogu I ja II haridustaseme koolivõrgu ja koolituskohtade loomise, samuti kvaliteeditagamise üle, st üheskoos nii üld- kui kutsehariduses.

Algkool on kuueklassiline, kooli minnakse kuueaastaselt. Põhikool on üheksaklassiline; kolmeklassilist põhikooli kolmandat astet nimetavad gümnaasiumiks. Esimese taseme haridus (6+3 klassi) ja teise taseme haridus on institutsionaalselt eraldatud (üldjuhul ei ole täistsükli üldhariduskoole 1.-12. klassiga). Koolikohustus on kaheastmeline – põhihariduse omandamise või 16-aastaseks saamiseni JA 18-aastaseks saamiseni, st peab omandama ka kutsekvalifikatsiooni (selleks sobivad ka kvalifikatsioonitõstmiskursused).

Peale põhihariduse omandamist on kolm võimalust:

- kutsekeskharidus (tehnikum), 4-aastane õppekava, kõrghariduses edasiõppimise õigusega;
- kutsepõhiharidus (kutsepõhikool), 3-aastane õppekava, võimalus peale lõpetamist astuda üldkeskhariduse teisele aastale;
- üldkeskharidus, 3-aastane õppekava, kõrghariduses edasiõppimise õigusega.

Kutseharidust on võimalik omandada ka peale keskhariduse omandamist, kuid see ei ole väga levinud võimalus.

Kutseõppe riiklik õppekava sisaldab kõiki töömaailma kvalifikatsioone, kõigis on ka viis üldõpingute osa. Tunnistavad probleeme „pehmete“ ehk sotsiaalsete oskuste õpetamisega. Samas nägime koolides väga häid näiteid kultuuriloolistest projektidest ja koostöolisest tegevusest, mis just selliseid oskusi arendavad.

ECVET² alles ootab rakendamist. Rahvusliku kvalifikatsiooniraamistiku³ kallal töötavad samuti, kokku on lepitud, et üldharidus kuulub tasemetele 1-4, kõrgharidus tasemetele 5-8 ning kutseharidus tasemetele 1-8.

Õpipoisiõppest

See on Poolas traditsiooniline kutsealase ettevalmistuse vorm, ca 60% kutsepõhikoolide õpilastest on õpipoisid. Õpipoisid saavad „Tööfondilt“ hüvitist sektori keskmise töötasu tasemel, tasustatud on ka nende juhendajad. „Tööfond“ moodustub ettevõtete maksetest, selleks on 12 eurot töötaja kohta kuus.

Õppeaeg on õpipoistel kolmeaastane ehk sama nagu kutsepõhikoolis. Õppekorraldus on nädalapõhine – esimesel aastal kaks päeva ettevõttes ja kolm päeva koolis; teisel aastal vastupidiselt ning kolmandal aastal ollakse ettevõttes juba neli päeva ja ühe päeva koolis (sarnane õppekorraldus oli Eesti NSV kutsekoolides 1980-ndatel aastatel).

Kutsekeskkoolis (tehnikumis) on koolis toimuva õppe osakaal suurem kuna lõpetatakse küpsuseksamiga, mis annab keskhariduse ja edasiõppimisõiguse kõrghariduses. Õppekava on nelja-aastane, praktika maht on 4-12 nädalat.

Kvaliteeditagamisest

Hindamissüsteem on põhjalik ja kool on hästi toetatud. Väidetavalt on hindamine kontekstuaalne, kõigile sama joonlauaga ei mõõdetata. Hindamisvormid ja –vahendid on abiks, hindaja kasutab neid konkreetse kooli kontekstis; hindaja annab lõpphinnangu. Sihttasemed on olemas, samuti taustaks/toeks.

Nadzor pedagogiczny koosneb kolmest osast – hindamine, kontroll, tugi (*ewaluacja, kontrola, wspomaganie*). Hindamisvaldkondi on kokku 12 (kitsamad kui Eestis kutseõppe akrediteerimisel kasutatavad viis valdkonda⁴), fookus on õppeprotsessil. Kool valib ise igal aastal parendusvaldkonnad, mida hindab, analüüsib ja parendab. Välishindamisel hinnatakse kõik hindamisvaldkonnad üldjuhul korra viie aasta jooksul, andes hinded A-D. Ette antud on hindekriteeriumid tasemetel B ja D (lävend). Kui saavutatakse hinne E, siis toimub hindamine kolme aasta jooksul. Hinde E saanud kooli ei panda kinni, vaid koostatakse parendusplaan. Hindamise käigus antakse hinnang ka direktori tööle.

Hindamise ja järelevalve toeks on loodud infosüsteemid, tugimaterjalid (sh pedagoogilismetoodilised), koolitused, konsultatsioon. Muu hulgas sisaldab hindamine endas ka loodus- ja täppisteatudused populariseerimise teemat.

Poolas on õpetajatele loodud (pigem säilitatud) riiklik tugisüsteem, õpetaja ja kool ei ole üksi uue aja väljakutsetega, tegevus ei ole projektipõhine vaid eesmärgipärane, reformi toetav, järjepidev.

---

² [Euroopa kutsehariduse arvestuspunktsüsteem](#)

³ Euroopa kvalifikatsioonide võrdlusraamistik [EQF](#) paigutab kõik kvalifikatsioonid (nii hariduslikud kui kutsealased) kaheksale tasemele, nii on ka [Eesti kvalifikatsiooniraamistikus](#).

⁴ Vt <http://ekka.archimedes.ee/kutsekoolile/kutseoppe-oppekavaruhmade-akrediteerimine/>

Kokkuvõtteks

Põhjalik kutsehariduse reform käivitus Poolas 2012. aastal. Selle ulatust ja poliitilisel tasandil vastutuse võtmist iseloomustavad kaks seika:

- 1) *Rok Szkoły Zawodowcow* – 2015. aasta oli Poolas kutsekoolide aasta, see toimus haridusministeeriumi ja Poola valitsuse algatusena üleriigilise aktsioonina riigi prioriteetide toetuseks;
- 2) põhikoolilõpetajatest 52-54% jätkab kutsehariduses (varem oli see osakaal 30-40%), muutus on saavutatud ainult 3-5 aasta jooksul!

Poolas on kutseharidus loomulik osa ühiskonnast, järjepidev, struktuur ja rollid on paigas, uuendusi tehakse nendele tuginedes. Eesti peab sarnase järjepidevuse poole alles püüdlema. Üleminekuperiood tuleb Eestis veel üle elada – kutsesüsteem on alles juurutamisel, sellega seotud kutseharidussüsteem samuti; ka töömaailma/tööandjate ja haridussüsteemi/koolide koostöö ja seostatus on meil veel lapsekingades. Eestit iseloomustab pigem see, et vastutaja-otsustajad vahetuvad, ühes sellega ka prioriteedid ja ideed, sest puudub tugev ja laiapõhjaline kokkulepe tervikliku haridussüsteemi osas.

Paar näidet poolakeelsest kutsehariduse terminoloogiast

Kel on vähegi aimu slaavi keeltest, leiab järgnevast nii äratundmisrõõmu kui ka avastust, et kas tõesti saab nii ka nimetada.

Ministerstwo Edukacji Narodowej – Rahvahariduse ministeerium

Szkola zawodowy – kutsekool

Zespół Szkół Spółwczzo-Gastronomicznych Warszawa – Varssavi Toidu- ja Toitlustuskoolide Kompleks

Zasadnicza Szkoła Fototechniczna – Fototehnika kutse(põhi)kool

Pracodawci – tööandja

Oswiata – haridus

Mechanik samochodowy – automehaanik

Kuchaz – kokk

Egzamen zawodowi – kutseksam

Przedmistry – ained

Wewnetrzna evaluacje – sisehindamine

Oceniania – hindamine

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et poleks mitte kuidagi osanud oodata Poola kutseharidusest nii positiivset kuvandit. Nagu Tallinna lennujaama saabujaid tervitatakse – *positively surprising*.